

รายงาน ผลการถอดบทเรียน

นายภิญโญ เทียนชัย
เกษตรกรต้นแบบ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ เมืองกำแพงเพชร จังหวัด กำแพงเพชร
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๒ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายภิญโญ เทียนชัย

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๒๙๙ หมู่ที่ ๖ ตำบลเทพนคร อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๒๕๑๙๙๘ Facebook ภิญโญ เทียนชัย Line
เกิด พ.ศ. ๒๕๐๙ ปัจจุบันอายุ ๕๙ ปี
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
สถานบันการศึกษา โรงเรียนวัชรวิทยา.....
คณะ/สาขาวิชา สหวิทยาาศาสตร์.....
๖. อาชีพปัจจุบัน
☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ วิสาหกร...
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๖๐๐,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗

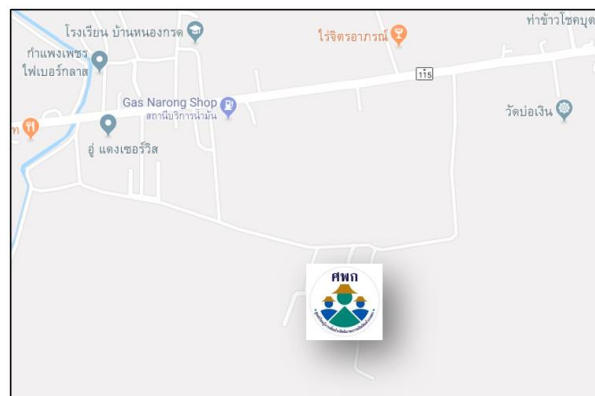
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ข้าว

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๒.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

แปลงเรียนรู้ข้าว แปลงเรียนรู้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๕.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ฐานเรียนรู้การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

เป็นฐานเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการของพืชและสภาพดินในพื้นที่ของตนเอง ภายในฐานจะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ การแนะนำวิธีการเก็บตัวอย่างดินที่ถูกต้อง อธิบายผลวิเคราะห์ดิน และการเลือกใช้ปุ๋ยให้ตรงกับความต้องการของพืช และส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้ปุ๋ยเกินความจำเป็น และเพิ่มผลผลิตอย่างยั่งยืน

๒. ฐานเรียนรู้การผลิตสารชีวภัณฑ์

เป็นฐานการเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการควบคุมศัตรูพืชและส่งเสริมการผลิตแบบปลอดภัย ภายในฐานจะสาธิตการผลิตสารชีวภัณฑ์ เช่น เชื้อไตรโคเดอร์มา เชื้อจุลินทรีย์ แบคทีเรียบาซิลลัส ทูริงเยนซิส (BT) จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ฯลฯ นอกจากนี้ ถ่ายทอดการนำไปใช้ในแปลงเพื่อควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืช โดยเน้นความปลอดภัยต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อม และลดต้นทุนการใช้สารเคมี

๓. ฐานเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

เป็นฐานเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เองและจำหน่ายได้ ภายในฐานจะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการคัดเลือกพันธุ์ การเตรียมแปลงปลูกและการดูแลรักษา วิธีการเก็บเกี่ยว บริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เน้นความบริสุทธิ์ของพันธุ์ ความงอก และลดการพึ่งพาเมล็ดพันธุ์จากภายนอก

๔. ฐานเรียนรู้การจัดทำบัญชีรายจ่ายครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

เป็นฐานเรียนรู้เพื่อสร้างวินัยทางการเงินให้กับเกษตรกร และรู้ต้นทุน – กำไรในการประกอบอาชีพ ภายในฐานมีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ การจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายประจำวันของครัวเรือน การคำนวณ ต้นทุนการผลิตและวิเคราะห์กำไร ขาดทุน และการวางแผนการผลิต การใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ

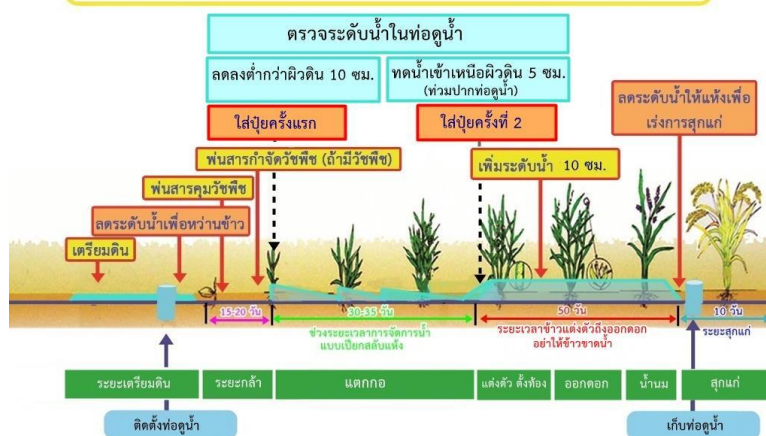

๕. ฐานเรียนรู้การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า (เปียกสลับแห้ง)

เป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในนาข้าว ซึ่งภายในฐานจะอธิบายองค์ความรู้ ได้แก่ หลักการ "เปียกสลับแห้ง" (AWD – Alternate Wetting and Drying) เป็นการปล่อยให้นาข้าวแห้งระยะหนึ่งก่อนให้น้ำใหม่ โดยใช้ท่อนวัดระดับน้ำ ฝังดินลึกประมาณ ๑๕ ซม. เมื่อน้ำในท่อลดต่ำกว่า ๑๕ ซม. แสดงว่าดินเริ่มแห้ง ควรให้น้ำใหม่ ถ้ายังมีน้ำในท่อแสดงว่า "ดินยังชื้นเพียงพอ" โดยช่วงเวลาที่เหมาะสม เมื่อข้าวอายุ ๒๐ วัน จนถึงก่อนออกดอก และประโยชน์ของการใช้น้ำแบบ AWD ได้แก่ ๑. ประหยัดน้ำได้ถึง ๓๐-๕๐% ๒. ลดต้นทุนการสูบน้ำ ๓. เพิ่มออกซิเจนในดิน ช่วยให้รากพืชแข็งแรง ๔. ลดการปล่อยก๊าซมีเทนจากนาข้าว แต่มีข้อควรระวัง คือ ไม่ควรให้ดินแตกระแหงหรือน้ำแห้งเกินไป เพราะจะกระทบต่อผลผลิต

เทคนิคการจัดการน้ำอย่างประหยัดแบบเปียกสลับแห้ง

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน...๙...หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพ
๒. การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๗... หลักสูตร ประกอบด้วย

การส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพ ประกอบด้วย ๔ หลักสูตร ได้แก่ ๑. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๒. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ๓. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และ ๔. การจัดทำบัญชีรายจ่ายครัวเรือนและบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ

การเพิ่มประสิทธิภาพข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย ๓ หลักสูตร ได้แก่ ๑. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ๒. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า และ ๓. การดูแลจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๒..... หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุมาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตรเด่น คือ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

วัตถุประสงค์หลักสูตร

๑. เพื่อให้ทราบกระบวนการจัดการแปลงของเกษตรกร การใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ดิน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยการใส่ปุ๋ยให้ถูกสูตร ถูกเวลา ถูกอัตรา ถูกวิธี
๒. เพื่อให้ได้ข้าวเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ลดการปนเปื้อน
๓. เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวของเกษตรกร ซึ่งมีรูปแบบการถ่ายทอด ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต เรื่อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการลงพื้นที่ดูแปลงเรียนรู้

เนื้อหาหลักสูตรการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

๑. ความรู้พื้นฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (ความหมายและความสำคัญ ประเภท/ระดับของเมล็ดพันธุ์ ผลกระทบจากการใช้ และเมล็ดพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ)

๒. การเลือกพันธุ์ให้เหมาะสม (เลือกตามสภาพพื้นที่และตลาดต้องการ และการใช้พันธุ์รับรองจากแหล่งเชื่อถือได้)

๓. การผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพ (เตรียมแปลงและพื้นที่ปลอดการปนเปื้อน ปลุกด้วยอัตราและระยะที่เหมาะสม กำจัดข้าวต่างพันธุ์และวัชพืชสม่ำเสมอ และใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และป้องกันโรคแมลง)

๔. การเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว (เก็บเมื่อความชื้นเมล็ด ๒๐-๒๕% ลดความชื้นเหลือไม่เกิน ๑๔% และการคัดแยกสิ่งเจือปนและเมล็ดเสีย)

๕. การตรวจคุณภาพเมล็ดพันธุ์ (ตรวจความงอก ความบริสุทธิ์ ความสะอาด ความชื้น)

๖. การบรรจุและเก็บรักษา (บรรจุถุงสะอาด ปิดสนิท เก็บในที่แห้ง เย็น และปลอดศัตรูพืช)

๗. มาตรฐานและการรับรอง (ขั้นตอนขอรับรองเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

บุคคลเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรทั่วไป นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

มีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมการประชุมขับเคลื่อนนโยบายสำคัญและแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ซึ่งในระดับจังหวัด มีส่วนร่วมนำเสนอแนวคิด ความคิดเห็น แนวทางการพัฒนา และความรู้จากการทดลองในแปลงของตนเอง ผ่านการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. แปลงใหญ่ โดยมีแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด ดังนี้

๑. มุ่งองค์ความรู้ตามหลักวิชาการ มีหลักสูตรการเรียนรู้ที่ชัดเจน

๒. มีการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๓. เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาดูงาน

๔. ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แบบแผนฯ)

มีการจัดทำแผนฯ โดยคณะกรรมการ ศพก. การรวบรวมองค์ความรู้ จุดเด่น ของแต่ละ ศพก. และให้นักวิชาการช่วยเรียบเรียง กลั่นกรององค์ความรู้ เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยให้เกษตรกรเข้าถึงองค์ความรู้จากสื่อประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อของหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และมีการบรรยายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ของ ศพก. แต่ละแห่ง เพื่อให้เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจอยากเรียนรู้ เข้าไปศึกษาดูงานได้

แผนพัฒนา ศพก. อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ประเด็นการพัฒนา	เป้าหมาย	พ.ศ. ๒๕๖๗			พ.ศ. ๒๕๖๘								
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
ประชุมหารือคณะกรรมการ ร่วมกันวิเคราะห์ กำหนดแนวทาง และแผนการพัฒนาหลักสูตร การเรียนรู้	ศพก. หลัก และ เครือข่าย			↔									
ปรับปรุงฐานการเรียนรู้ จำนวน ๗ ฐาน	ศพก.	←											→
ปรับปรุงแปลงเรียนรู้ เรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าว	ศพก.						←				→		
ปรับปรุง/จัดทำ/ข้อมูลประจำ ศพก. - ข้อมูลพื้นฐานชุมชน - ข้อมูลวิชาการ - ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	ศพก.		←				→						
ให้บริการของ ศพก. - การให้บริการข้อมูล ข่าวสาร - การให้บริการด้านการเกษตร	ศพก.	←											→
อบรมเกษตรกร - การอบรมเกษตรกรผู้นำตามหลักสูตรและ	เกษตรกรผู้นำ			←				→					

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

แรงบันดาลใจ ได้แก่ คุณภาพชีวิตไม่ดี รายได้ไม่มั่นคง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อยากจะลดความเสี่ยงและกระจายรายได้ให้มากขึ้น และลดต้นทุนการผลิต

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ปัญหาคือราคาข้าวไม่สูง ความท้าทายคืออยากทำให้ผลผลิตข้าวมีมูลค่าเพิ่มขึ้น (ราคาสูงขึ้น) ต้นทุนลดลง

๑.๒ รายละเอียดของการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

นำเรื่องการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตตกต่ำ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากใช้ปุ๋ยไม่เหมาะสมกับสภาพดิน เช่น ใช้ปุ๋ยปริมาณมากเกินไป หรือใช้ปุ๋ยสูตรเดิมโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของพืชในแต่ละพื้นที่

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๑. เก็บตัวอย่างดินเพื่อนำไปวิเคราะห์ ๒. วิเคราะห์ดินในห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) ธาตุอาหารหลัก (N,P,K) และอินทรีย์วัตถุ ๓. แปลผลและจัดทำแนะนำการใช้ปุ๋ยเฉพาะพื้นที่เพื่อใช้ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสม

๓) อธิบายขั้นตอนการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เช่น เมื่อพบว่าแปลงปลูกข้าว พบปัญหาต้นข้าวเหลืองและผลผลิตลดลง เมื่อวิเคราะห์ดินพบว่า ดินมีฟอสฟอรัสต่ำมาก จึงใส่ปุ๋ยตามหลักการ เช่น ปุ๋ยสูตร ๑๖-๒๐-๐ ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ผลผลิตข้าวดีขึ้นและต้นทุนปุ๋ยลดลง ซึ่งการใช้ปุ๋ยตรงสูตร ตรงปริมาณ จะช่วยลดการสูญเสียของปุ๋ยและเพิ่มประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของพืช เมื่อพืชได้รับธาตุอาหารที่เพียงพอและเหมาะสม

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด...๒...ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) ข้าว กข.๘๕...กข.๑๑๑ พื้นที่ปลูกจำนวน.....๕๒.....ไร่-งาน-วา)

๑.๒) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ปลูกจำนวน.....๙.....(ไร่-งาน-วา)

๑.๓) ถั่วเขียวพื้นดิน พื้นที่ปลูกจำนวน.....๒.....(ไร่-งาน-วา)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒)จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๓)จำนวน.....(หน่วย.....)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑)จำนวน.....(ตัว)

๓.๒)จำนวน.....(ตัว)

๓.๓)จำนวน.....(ตัว)

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑)จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๒)จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๓)จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....ข้าว.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑)เตรียมดิน.....เป็นเงิน.....๗๕๐ - ๑,๐๐๐.....บาท/ไร่

๑.๒)ค่าเมล็ดพันธุ์ (พันธุ์ขยาย).....เป็นเงิน.....๓๐๐.....บาท/ไร่

๑.๓)ค่าค่านา.....เป็นเงิน.....๑,๒๐๐.....บาท/ไร่

๑.๔)ค่าฉีดยาคุมวัชพืช.....เป็นเงิน.....๑๓๕.....บาท/ไร่

๑.๕)ใส่ปุ๋ย (รวมค่าแรง).....เป็นเงิน.....๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐.....บาท/ไร่

๑.๖)ค่าน้ำมัน.....เป็นเงิน.....๗๕๐.....บาท/ไร่

๑.๗)ค่าจ้างถอนพันธุ์บน.....เป็นเงิน.....๗๕๐.....บาท/ไร่

๑.๘)ยาฆ่าแมลง(รวมค่าแรง)ศัตรูพืช+โรคพืช.....เป็นเงิน.....๑,๐๐๐.....บาท/ไร่

๑.๙)ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่ง.....เป็นเงิน.....๖๐๐.....บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต๖,๙๓๕.....บาท/ไร่

รายได้๖๒๔,๐๐๐.....บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-

เฉลี่ยรายได้วันละ.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ ช่วง.....ช่วง.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ

เฉลี่ยรายได้ปีละ.....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

- ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง ได้แก่ คุณภาพชีวิตดีขึ้น สุขภาพดีขึ้น รายได้มากขึ้น มีเวลาให้ครอบครัวมากขึ้น และได้พัฒนาความรู้ของตัวเอง

- ประโยชน์ต่อเกษตรกรรายอื่น ได้แก่ การส่งต่อความรู้ให้แก่เกษตรกรรายอื่น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามมา

- ประโยชน์ต่อชุมชน ได้แก่ การเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ช่วยแก้ไขปัญหาคอนในชุมชน และการเป็นแปลงสาธิต

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

- เทคโนโลยีที่นำมาปรับใช้ในแปลง ได้แก่ การทำนาแบบเปียกสลับแห้ง หรือ การใช้สารชีวภัณฑ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อแปลงของตนเอง คือ พืชมีความแข็งแรงขึ้น ไม่ค่อยเจอโรค แมลงระบาด ทำให้ใช้สารเคมีในแปลงน้อยลง ดินไม่เสื่อมโทรม เนื่องจากไม่มีการเผาในพื้นที่ และการลดการใช้น้ำ

- ผลกระทบต่อแปลงของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรดินไม่เสื่อมโทรม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษทางอากาศ ส่งผลให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

การทำกิจกรรมทางการเกษตร เช่น การทำนาแบบเปียกสลับแห้ง การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน หรือ การใช้สารชีวภัณฑ์ ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมมีสารเคมีลดลง ดินและน้ำมีคุณภาพมากขึ้น

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

การผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ การทำนาแบบเปียกสลับแห้ง มีความรู้ข้อมูลการเพาะปลูกของพื้นที่ การจัดการโรค-แมลงศัตรูพืช

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ปี ๒๕๖๘ มีการศึกษาดูงานจากสำนักงานชลประทาน เรื่อง การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า (เปียกสลับแห้ง) จำนวน ๒ ครั้งๆ ละ ๒๕ ราย และการเป็นวิทยากร โครงการตามแผนปฏิบัติการจังหวัดกำแพงเพชร กิจกรรม ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร พืชเศรษฐกิจ พืชสวน พืชไร่ และพืชอัตลักษณ์ตามมาตรฐานเกษตรปลอดภัยเพื่อวางรากฐานสู่เกษตรอินทรีย์ (ข้าว) จำนวน ๗ ครั้ง

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ปี ๒๕๖๘ โทรมาปรึกษา สอนถาม แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ (ปัญหาสารกำจัดวัชพืชตกค้าง จำนวน ๒ ราย) ขอคำปรึกษาเรื่องการจัดกรน้ำและปุ๋ย จำนวน ๑๐ ราย

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ประชาสัมพันธ์เรื่องการปลูก การดูแลรักษา ให้บริการการขึ้นทะเบียน/ปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ผ่านแอปพลิเคชัน Farmbook การแจ้งเตือนการระบาดของโรค แมลงศัตรูพืช ผ่านช่องทางการประชุมหมู่บ้าน เดือนละ ๑ ครั้ง และผ่านช่องทางออนไลน์ (LINE)

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

มีการขยายผลองค์ความรู้สู่เกษตรกรโดยการบรรยายผ่านช่องทาง การประชุม สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (กลุ่มไลน์หมู่บ้าน) สื่อบุคคล (สนทนารายบุคคล) การจัดอบรม นำไปสู่การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ เช่น เกษตรกรใส่ปุ๋ยถูกสูตรมากขึ้น และมีการบันทึกบัญชีต้นทุน

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

มีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้ร่วมกับหน่วยงานของเกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ มีบทบาทในการเป็นอาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ ส่งเสริมในเรื่องของการขึ้นทะเบียนเกษตรกร การแจ้งเตือนภัย การประชาสัมพันธ์ข่าว ส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยงานราชการ

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

การวางแผน ขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ให้เป็นไปตามนโยบายกระทรวง แก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอแผนการขอรับงบประมาณสนับสนุน เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรขับเคลื่อนต่อไปได้

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน การได้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นที่ปรึกษาให้แก่เกษตรกรในพื้นที่และประชาชนที่มีความสนใจ เป็นเกษตรกรต้นแบบ ที่มีองค์ความรู้ตามหลักวิชาการ ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

- รูปแบบทางการ

ประธาน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หลัก

คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลเทพนคร

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

อาสาปศุสัตว์ อาสาประมง

- รูปแบบไม่เป็นทางการ

ผู้ประสานงานด้านชลประทานในพื้นที่ จิตอาสา และผู้แทนด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

ผู้ประสานงานชลประทาน (แจ้งข่าว ประชาสัมพันธ์การใช้น้ำ)

ด้านวัฒนธรรมชุมชน (ประเพณีในหมู่บ้าน วันสำคัญทางศาสนา)

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“เดินทีละก้าว...กินข้าวทีละคำ...ทำทีละอย่าง...”

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

ทีมงานถอดบทเรียน ประกอบด้วย ๑.นายสุพจน์ จินต์สุภาวงศ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ๒.นายบุญยกร ธรรมใจ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ๓.นางสาวทิพย์สุดา มหาวงศ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ ๔.นางสาวศิริพร ใจยา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

กระบวนการถอดบทเรียน มีขั้นตอน ได้แก่

๑. การเตรียมการ

- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้นำและลักษณะกิจกรรมของศพก.
- วางแผนการสัมภาษณ์และกำหนดประเด็นสำคัญที่จะใช้ในการพูดคุย

๒. การเก็บข้อมูล

- ดำเนินการ สัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรถ่ายทอดประสบการณ์ แนวคิด และวิธีการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จ
- มีการพูดคุยในบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายและเต็มใจให้ข้อมูล

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

- นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์และจัดระเบียบความคิด โดยใช้เครื่องมือ Mind Map เพื่อเชื่อมโยงแนวคิด กระบวนการทำงาน และองค์ความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบ

๔. การจัดทำบทเรียน

- สรุปองค์ความรู้ที่สำคัญ พร้อมถอดรหัสวิธีคิดและแนวทางปฏิบัติของเกษตรกรผู้นำออกมาในรูปแบบที่สามารถถ่ายทอดต่อได้ง่าย เช่น รูปเล่ม แผ่นพับ หรือสื่อดิจิทัล
- เน้นการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และตัวอย่างจากสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการถอดบทเรียน

๑. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview Guide) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยอิงจากคำถามหลักที่วางไว้ พร้อมเปิดโอกาสให้ขยายประเด็นเพิ่มเติมตามบริบทที่เกิดขึ้น
๒. Mind Map (แผนผังความคิด) ใช้เป็นเครื่องมือในการสังเคราะห์และจัดระบบองค์ความรู้ ทำให้สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด กระบวนการ และผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน
๓. การบันทึกเสียง/จดบันทึกภาคสนาม เพื่อให้สามารถทบทวนข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาได้ภายหลัง

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหา / อุปสรรคในการดำเนินการถอดบทเรียน ได้แก่

๑. ข้อจำกัดด้านเวลา เนื่องจาก เกษตรกรผู้นำมีการกิจในการดำเนินงานประจำวัน การนัดหมายสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนข้อมูลอาจต้องใช้เวลาหลายรอบ หรือจำกัดระยะเวลาในการพูดคุยให้สั้นลง ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร
๒. การให้ข้อมูลบางส่วนยังไม่ชัดเจนหรือไม่เป็นลำดับ เกษตรกรถ่ายทอดข้อมูลจากประสบการณ์จริงที่ไม่ได้เรียบเรียงไว้ล่วงหน้า จึงอาจมีบางช่วงที่ขาดความต่อเนื่อง หรือไม่สามารถอธิบายเหตุผลเบื้องหลังแนวทางปฏิบัติได้ชัดเจน
๓. ทักษะการตั้งคำถามของผู้สัมภาษณ์ หากผู้ดำเนินการขาดประสบการณ์ในการตั้งคำถามเชิงลึก หรือไม่สามารถชวนให้ผู้ให้ข้อมูลขยายความได้ อาจส่งผลให้ไม่ได้รับข้อมูลเชิงแนวคิดหรือวิถีคิดของเกษตรกร
๔. ข้อจำกัดด้านสถานที่และอุปกรณ์ สถานที่สัมภาษณ์ไม่ค่อยเอื้อต่อการพูดคุย เช่น มีเสียงรบกวน สภาพอากาศ และไม่มีอุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียง / ภาพ อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียนในอนาคต

๑. วางแผนล่วงหน้าและเตรียมข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็นและต่อยอดได้ลึกยิ่งขึ้น
๒. พัฒนาทักษะของผู้สัมภาษณ์ ส่งเสริมให้ผู้ดำเนินการถอดบทเรียนได้รับการอบรมหรือฝึกฝนทักษะการตั้งคำถาม การสื่อสารเชิงลึก และเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล
๓. ใช้เครื่องมือหลากหลายเพื่อช่วยสังเคราะห์ข้อมูล เช่น การใช้ Mind Map, Timeline, หรือการวาดคำถาม เพื่อช่วยเรียบเรียงข้อมูลและแยกแยะประเด็นสำคัญได้อย่างชัดเจน
๔. จัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสมและอุปกรณ์ให้พร้อม เลือกสถานที่ที่สงบ มีแสงสว่างและการระบายอากาศที่ดี พร้อมทั้งมีอุปกรณ์ช่วยบันทึกข้อมูลที่พร้อมใช้งาน เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป หรือสมาร์ตโฟน
๕. สร้างความไว้วางใจและความเป็นกันเอง เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบายใจในการเล่าเรื่องราว ควรเริ่มต้นด้วยการพูดคุยเบื้องต้น สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และให้ความเคารพต่อประสบการณ์ของเกษตรกร

ภาพประกอบการจัดเวทีถอดบทเรียน ศพก. อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

รายงาน ผลการถอดบทเรียน

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
กรมส่งเสริมการเกษตร